

O'zbekiston
Internet tadbirkorlari
va elektron savdo assotsiatsiyasi

LOYIHA.COM
BUSINESS ZONE CONSULTING CENTER

BUSINESS ZONE
Consulting Center

Янгиланаётган Ўзбекистонда фан, таълим ва инновация уйғунлиги

ТОШКЕНТ 2021

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ
ЁШ ОЛИМЛАР КЕНГАШИ**

“BZONE CONSULTING CENTER” МЧЖ ҲАМДА

**ЎЗБЕКИСТОН ИНТЕРНЕТ ТАДБИРКОРЛАР ВА
ЭЛЕКТРОН САВДО АССОЦИАЦИЯСИ**

ТАШАББУСЛАРИ БИЛАН

**“ЯНГИЛАНАЁТГАН ЎЗБЕКИСТОНДА ФАН,
ТАЪЛИМ ВА ИННОВАЦИЯ УЙҒУНЛИГИ”**

МАВЗУСИДАГИ

**РЕСПУБЛИКА 6-СОН КЎП ТАРМОҚЛИ ИЛМИЙ-
МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯСИ 1-ҚИСМ**

МАТЕРИАЛЛАРИ

**“НАУКА, ОБРАЗОВАНИЕ В ОБНОВЛЕНИИ УЗБЕКИСТАНА
И СОВМЕСТИМОСТЬ ИННОВАЦИЙ”**

**РЕСПУБЛИКА 6 – НЕСКОЛЬКО НАУЧНЫХ РАССТОЯНИЙ
МАТЕРИАЛЫ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ ЧАСТЬ 1**

**“SCIENCE, EDUCATION IN RENEWING UZBEKISTAN
AND COMPATIBILITY OF INNOVATION”**

**REPUBLIC 6 – MULTIPLE SCIENTIFIC DISTANCE
MATERIALS OF ONLINE CONFERENCE PART 1**

ТОШКЕНТ 2021

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA KO'PLIK QO'SHIMCHASI VA UNING USLUBIY VAZIFALARI

Ruziyeva Nilufar Xafizovna
Buxoro Davlat Universiteti, Tarjimashunoslik va
lingvodidaktika kafedrasida ingliz tili o'qituvchisi
Rahmatova Gulnoza Rauf qizi
Buxoro Davlat Universiteti, Group 11-8 MBTXT-20

Annotatsiya. Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillarida ko'plik shaklining uslubiy semantik vazifalari haqida yoritilgan. Shuningdek, ko'plik shakllarini hosil qilishda fonetik o'zgarishlar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: morfologik, semantik shakl, sintaktik yo'l, o'tli birikmalar, ko'plik qo'shimchasi, ko'plik ma'nosi, hurmat kategoriyasi.

Ajdodlarimiz qoldirgan madaniy merosni o'rganish, ular yaratgan olamshumul ilmiy kashfiyotlarni ro'y-rost bayon qilish imkoniyati faqat mustaqillik tufayligina vujudga keldi.

Ana shu imkoniyatdan foydalangan holda o'tmish madaniy merosimizni sinchiklab o'rganish, ajdodlarimizning dunyo tilshunosligiga qo'shgan xizmatlarini faxr-iftixor tuyg'usi bilan keng omma o'rtasida targ'ib va tashviq qilish har bir o'zbek ziyolisining eng shavqli-zavqli ishiga aylanmog'i lozim.

Rus imperiyasi davrida yoshlarni tarixdan uzib qo'yish, o'tmish madaniyati bilan oshno etmaslik, bu bilan ruslashtirish g'oyasini osongina amalga oshirish siyosati yurgizildi. Ana shu siyosat ta'sirida barcha fanlar tarixi singari o'zbek tili va tilshunosligi tarixi ham xaspo'shlab ko'rsatildi.

Aslida o'zbek tili va tilshunosligi o'zining uzoq tarixiga ega. Tilshunoslik sohasida qalam tebratgan allomalarimiz o'zlarigacha bo'lgan jahon olimlarining ilmiy merosidan bahramand bo'lishlari bilan birga, jahon tilshunosligining ravnaqi uchun ham o'zlarining munosib hissalarini qo'shdilar.

Ajdodlarimiz qoldirgan madaniy merosni o'rganish, ular yaratgan olamshumul ilmiy kashfiyotlarni ro'y-rost bayon qilish imkoniyati faqat mustaqillik tufayligina vujudga keldi.

O'zbek tili respublikamizning davlat tili deb qonunlashtirilishi xalqimizning tarixiy-madaniy hayotida katta voqea bo'ldi. Bu o'zbek xalqining hal qilinishi lozim bo'lgan muammolaridan biri edi. Chunki ushbu dolzarb muammoni hal qilmasdan turib, milliy siyosatni to'la amalga oshirish, milliy tillar haqidagi ta'limotning o'zbek tili taraqqiyotidagi rolini atroflicha, ilmiy asosda tushunish mumkin emas.

Ingliz tilida otlar birlik va ko'plikda ishlatiladi. Otlarning birlikdagi shakli bitta buyum yoki shaxsni ifodalaydi: a table — stol, a pen — ruchka.

Otlarning ko'plikdagi shakli ikki yoki undan ortiq buyumlarni yoki shaxslarni ifodalaydi: tables — stollar, pens — ruchkalar.

1. Ingliz tilida otlarning ko'pligi ularga -s qo'shimchasini qo'shish bilan yasaladi. Bu qo'shimcha jarangsiz undoshdan keyin [s] deb o'qiladi, jarangli undoshlar va unlilardan keyin [z] deb o'qiladi:

jarangsiz va jarangli undoshlar:

map — maps

hand — hands

2. Otlar oxiridagi -y harfi ga ko'plik qo'shimchasi -es qo'shilganda -y harfi -i ga aylanadi:

army — armies

company — companies

city — cities

factory — factories

-y bilan tugagan bir bo'g'inli so'zlarga -s qo'shilganda u o'zgar -maydi:

day — days

boy — boys

toy — toys

key — keys

3. O harfi bilan tugagan soʻzlarga –es qoʻshiladi:

cargo - cargoes - yuk

tomato - tomatoes – pomidor

Donalab sanalmaydigan otlar — moddiy va mavhum otlar faqat birlikda ishlatiladi, ularning koʻplik shakli yoʻq:

sugar — shakar love — sevgi.

Oʻzbek tilida grammatik koʻplik (biror vosita orqali hosil qilingan koʻplik)

Quyidagicha hosil qilinadi:

- Morfologik yoʻl.

-lar koʻplik qoʻshimchasi orqali hosil qilinadi: daraxtlar, gullar.

- Sintaktik yoʻl.

Bunda otlardan oldin daraja-miqdor ravishlari va sanoq sonlarni ishlatish orqali hosil qilinadi: beshta kitob, koʻp kitoblar.

Agar -lar koʻplik qoʻshimchasi oʻz vazifasini bajarsa, bu uning morfologik vazifasi sanaladi. Masalan, kitoblar soʻzida-lar qoʻshimchasi grammatik koʻplikni ifodalanmoqda.

Otlarning koʻplik qoʻshimchasi koʻplik maʼnosidan tashqari hurmat, maʼnoni kuchaytirish, birgalikda ekanlikni koʻrsatish uchun ham ifodalanadi:

1. Hurmat.

-lar koʻplik qoʻshimchasi qarindoshlik aloqalari mavjud shaxs otlariga qoʻshilsa hurmat maʼnosini ifodalaydi: Onamlar keldilar-hurmat.

2. Kesatish.-lar ko‘plik qo‘shimchasi o‘zlik olmoshiga qo‘shilganda kesatish, mazax yoki hurmat ma‘nolarini bildiradi. Masalan: O‘zlari kelibdilar-da-kesatish

Ekskursiyaga o‘qituvchimizning o‘zlari olib bordilar. –hurmat ma‘nosi.

3. Ma‘noni kuchaytirish:

-lar qo‘shimchasi faqat birlikdagi inson a‘zolariga yoki mavhum otlarga qo‘shilganda ma‘noni kuchaytirish vazifasini bajaradi.

Ko‘zlarimga ishonmayman . Boshlarim og‘rib ketdi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

---

1. G‘apporov ingliz tili grammatikasi. TOSHKENT«TURON-IQBOL» 2010.
2. Nargiza Erkaboyeva ona tilidan ma‘ruzalar to‘plami, 2014.

12. Ҳасанов Улугбек ДОКТОР ВАҲБА ЗУҲАЙЛИЙНИНГ ҲАЁТ ЙЎЛИ.....54
13. *O'zbekova Zebiniso* “YOSHLARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASHDA AMIR TEMUR O'G'ITLARINING O'RNI”.....60

V БЎЛИМ. ИҚТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯЛАРНИНГ ТУТГАН ЎРНИ

14. *Axmatova Oltinoy* MILLIY QADRIYATLARIMIZ – O'ZLIGIMIZ TIMSOLLARINI TURIZM SOHASIDA QO'LLASH.....65

VII БЎЛИМ. ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎЛИДАГИ ТАДҚИҚОТЛАР

15. *Асроров Козимхон* ТАЪЛИҚ ХАТНИНГ ШАКЛЛАНИШ ТАРИХИ ВА ТАРАҚҚИЁТИ.....70
16. *Ubaydullayeva Fazilat* O'ZBEK ADABIY TILI DARAJALANISHINING LEKSIK ASOSINI YARATISH ZARURATI.....75
17. *Rahmatova Gulnoza, Ruziyeva Nilufar* INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA KO'PLIK QO'SHIMCHASI VA UNING USLUBIY VAZIFALARI.....80
18. *Matyusupova Dilrabo* YANGI INGLIZCHA SO'ZLARNI O'RGANISHNING OSON YO'LLARI.....83
19. *Elliyeva Sadoqat Axmat qizi* OGABIY ASARLARI- TARIXIMIZ UCHUN MUHIM MANBA.....86
20. *Shavkatova Marjona, Ruziyeva Nilufar* TRANSLATION TECHNIQUES TO FACILITATE YOUR WORK....90
21. *Matkarimova Feruzabonu* YOSHLAR O'RTASIDA BADIY ADABIYOTGA BO'LGAN QIZISHLARINI OSHIRISH VA JADID BOBOLARIMIZNING ASARLARINI O'RGANISHGA DA'VAT ETISH.....95
22. *Shahlo Dilliyeva* OLIY TOIFALI O'ZBEK TILI FANI O'QITUVCHISI O'ZBEKISTON XALQ YOZUVCHISI O'TKIR HOSHIMOV TAVALLUDINING 80 YILLIGI MUNOSABATI BILAN “DUNYONING ISHLARI” ASARI ASOSIDA “ONA SIYMOSINING BETAKROR TARANNUMI” MAVZUSIDAGI BIR SOATLIK OCHIQ DARS ISHLANMASI.....98
23. *Hasanboyeva Zarifa Orifjonovna* ZAMON KATEGORIYASI HAQIDA.....106
24. *Erkinboyeva Gulhayo* WOMAN STATUS HIGHLIGHTED IN ENGLISH AND UZBEK LITERATURE ON THE BASIS OF “EMMA” BY JANE AUSTEN AND “BONU” BY IQBOL MIRZO.....109

VIII БЎЛИМ. ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИЯ СОҲАЛАРИДАГИ ИННОВАЦИЯЛАР

25. *Madraximova Go'zal* O'QUV JARAYONIDA O'YINNING AHAMIYATI.....113
26. *Botirova Hulkar* TANQIDIY BAHOLASH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHGA INNOVATSION YONDASHUV.....117
27. *Ruziyeva Nilufar* METHODS OF EASY LEARNING OF NEW WORDS IN ENGLISH.....121